

تاثیر محیط آموزشی و اجتماعی بر رشد و پیشرفت دانش آموزان ADHD

محمد نبی شریفی^۱

۱. لیسانس علوم اجتماعی، راهبر آموزشی، آموزش و پرورش شاهین دژ

mnhashs89@gmail.com

۰۹۱۴۱۸۵۱۵۲۹

چکیده

یکی از چالش های اساسی که معلمان امروزه با آن مواجه هستند، نحوه برخورد مناسب با دانش آموزان دارای نیاز های ویژه در کلاس درس می باشد، پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر محیط آموزشی و اجتماعی بر رشد و پیشرفت دانش آموزان ADHD صورت گرفته است. روش پژوهش حاضر از نوع کتابخانه ای بوده و شیوه گردآوری داده ها مبتنی بر شیوه کتابخانه ای و اسنادی می باشد. بر اساس یافته های پژوهش باید گفت؛ در محیط های آموزشی، طراحی مناسب فضای فیزیکی کلاس، استفاده از روش های تدریس چندحسی و متنوع، و ایجاد ساختار و مدیریت کلاس مؤثر، نقش مهمی در افزایش تمرکز و یادگیری دانش آموزان بیش فعال دارد. همچنین برقراری ارتباط مثبت با دانش آموزان و همکاری با والدین از دیگر عوامل مؤثر در این زمینه است. در محیط اجتماعی نیز، درک درست والدین از ویژگی های دانش آموزان بیش فعال، حمایت خانواده، و ایجاد محیط پذیرا و همدلانه در مدرسه و بین همکلاسی ها می تواند به بهبود عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی این دانش آموزان کمک کند. در مجموع، طراحی و مدیریت مناسب محیط های آموزشی و اجتماعی متناسب با نیاز های ویژه دانش آموزان بیش فعال می تواند نقش مهمی در موفقیت و پیشرفت آنها ایفا کند. در پژوهش حاضر علاوه بر بررسی تاثیرات عوامل اجتماعی و محیطی به بررسی چالش ها و فرصت ها و نهایتاً راهکار های نوین آموزش این دانش آموزان پرداخته می شود.

واژگان کلیدی: عوامل اجتماعی، محیط آموزشی، دانش آموز بیش فعال

مقدمه

یکی از مهمترین چالش‌های نظام‌های آموزشی در سراسر جهان، توجه به نیازهای خاص دانش‌آموزان با نیازهای ویژه است. در میان این دسته از دانش‌آموزان، دانش‌آموزان مبتلا به اختلال نارسایی توجه / بیش‌فعالی (ADHD) از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند (سلیمانی و همکاران، ۱۴۰۰). این دسته از دانش‌آموزان دارای ویژگی‌هایی همچون بی‌تمرکزی، بیش‌فعالی و تکانشگری هستند که می‌تواند بر عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی آنها تأثیر قابل توجهی داشته باشد. اختلال کمبود توجه- بیش‌فعالی (ADHD) رایج‌ترین اختلال روان‌پزشکی شناسایی‌شده در کلینیک‌های سرپایی روان‌پزشکی در بین کودکان خردسال خصوصاً در سنین مدرسه است (اخوان و همکاران، ۲۰۰۸). علائم اولیه در کودکان مبتلا به اختلال بیش‌فعالی - کمبود توجه، شامل بی‌توجهی، بیش‌فعالی نامتناسب با سطح رشد، مشکلات تحصیلی و تکانش‌گری هستند. این اختلال بر اساس علائم موجود به انواع بی‌توجه، بیش‌فعال - تکانش‌گر و نوع مرکب تقسیم می‌شود. کودکی که حداقل ۶ علامت از ۹ معیار علامتی بی‌توجهی یا ۶ علامت از ۹ معیار علامتی بیش‌فعالی - تکانش‌گری را در حداقل در دو محیط (مانند منزل، مدرسه یا سایر محیط‌ها) از خود نشان دهد، به این اختلال شناخته می‌شود (مویدی و همکاران، ۲۰۱۰). هرکدام از این سه نوع اختلال بر اساس چهارمین ویراست راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی به‌تنهایی زمانی تشخیص داده می‌شود که قبل از ۶ سالگی علائم آن نوع از اختلال برای مدت ۶ ماه وجود داشته؛ ولی علائم انواع دیگر این اختلال برای این مدت وجود نداشته باشد (شهیم^۱ و همکاران، ۲۰۰۷). بارکلی (۲۰۰۱) بیان کرده است که علائم اختلال کمبود توجه-بیش‌فعالی بر روی کارکردهای شناختی، تحصیلی، خلقی، عاطفی و اجتماعی افراد مبتلا به این اختلال تأثیر می‌گذارد. کودکان مبتلا به این اختلال در خطر افت تحصیلی، تکرار پایه، ترک مدرسه، ترس و استرس، افسردگی، پرخاشگری، تخلف، سوءمصرف مواد مخدر در سنین پایین و قانون‌شکنی زیاد و طرد از طرف همسالان قرار دارند. علاوه بر این، این اختلال ممکن است با سایر اختلالات نظیر پرخاشگری در نوجوانی و یا اختلال لجبازی و نافرمانی همراه شود. کودکان مبتلا به این اختلال در خانه از والدین خود پیروی نمی‌کنند، تکانشی عمل می‌کنند، دچار بی‌ثباتی هیجانی هستند و تحریک‌پذیری بالایی دارند. در مدرسه، قادر به انجام تکالیف نیستند و نیازمند به توجه بیشتر از سوی معلمان هستند. کودکان مبتلا به این اختلال که علائم آن‌ها تا نوجوانی ادامه می‌یابد، در خطر ابتلا به اختلال سلوک قرار دارند. علت دقیق این اختلال شناخته‌نشده است، اما با توجه به تحقیقات، می‌توان به نقش عوامل روانی-اجتماعی، زیستی، ژنتیکی، تغذیه‌ای، خانوادگی، وزن کم زمان تولد، مصرف تنباکو در طی حاملگی مادر، تنش روانی در حاملگی

¹ Shahim

و آسیب‌های خفیف اشاره کرد. همچنین امکان دارد ADHD با اختلالات روانی و رفتاری نظیر اختلال عملکرد، بی‌اختیاری ادراری، وسواس و اضطراب همراه شود. دانش‌آموزان بیش‌فعال دارای ویژگی‌های خاصی هستند که مستلزم توجه ویژه در محیط‌های آموزشی و اجتماعی می‌باشد. این دسته از دانش‌آموزان، در زمینه‌های توجه، تمرکز و کنترل تکانه‌ها با چالش‌هایی روبرو هستند که می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی آنها تأثیر بگذارد. بنابراین، طراحی و ایجاد محیط‌های آموزشی و اجتماعی مناسب، نقش مهمی در رشد و پیشرفت این دانش‌آموزان دارد.

محیط‌های آموزشی و اجتماعی نقش بسیار مهمی در رشد و پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌فعال ایفا می‌کنند. محیط آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شود که بتواند نیازهای ویژه این دانش‌آموزان را برآورده سازد و زمینه‌های رشد و یادگیری را برای آنها فراهم آورد. همچنین محیط اجتماعی، به ویژه خانواده و مدرسه، می‌تواند با فراهم آوردن حمایت‌های لازم و شرایط مناسب، به بهبود عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان بیش‌فعال کمک کند. در این راستا، مطالعات گسترده‌ای در سطح ملی و بین‌المللی به بررسی تأثیر محیط‌های آموزشی و اجتماعی بر رشد و پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌فعال پرداخته‌اند. نتایج این مطالعات نشان می‌دهد که طراحی محیط‌های آموزشی متناسب با ویژگی‌های دانش‌آموزان بیش‌فعال، استفاده از راهبردهای آموزشی مؤثر، برقراری ارتباط مثبت بین خانواده و مدرسه، و همچنین ارائه حمایت‌های اجتماعی مناسب، می‌تواند نقش بسزایی در بهبود پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی این دانش‌آموزان داشته باشد (رستمی و همکاران، ۱۳۹۹). مطالعات نشان می‌دهد که استفاده از راهبردهای آموزشی متنوع و سازگار با ویژگی‌های دانش‌آموزان بیش‌فعال، همچون آموزش چندحسی، ارائه تکالیف کوتاه و متنوع، تقویت توجه و تمرکز، و ایجاد محیطی با حداقل حواس پرتی، می‌تواند به بهبود عملکرد تحصیلی این دانش‌آموزان منجر شود. همچنین، فراهم آوردن تجهیزات و امکانات مناسب در کلاس درس، همچون میزهای متحرک، نور مناسب و فضای کافی برای حرکت، از جمله عوامل مؤثر در ایجاد محیط آموزشی مطلوب برای دانش‌آموزان بیش‌فعال است.

علاوه بر محیط آموزشی، محیط اجتماعی نیز نقش بسیار مهمی در رشد و پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌فعال ایفا می‌کند (آقامحمدیان، ۱۳۹۴). در این میان، خانواده و مدرسه به عنوان دو محیط اجتماعی مهم، تأثیر قابل توجهی بر عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی این دانش‌آموزان دارند. مطالعات نشان می‌دهد که حمایت و همکاری والدین، درک درست آنها از ویژگی‌های فرزندان بیش‌فعال، و همچنین ارتباط مثبت بین خانواده و مدرسه، می‌تواند به بهبود

پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی این دانش‌آموزان کمک کند. همچنین، حمایت‌های اجتماعی از سوی مدرسه، معلمان و همکلاسی‌ها نیز نقش مهمی در ایجاد محیطی مثبت و حمایتی برای دانش‌آموزان بیش‌فعال ایفا می‌کند. بنابراین، هدف از انجام این مطالعه، بررسی جامع تأثیر محیط‌های آموزشی و اجتماعی بر رشد و پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌فعال است. در ادامه، به طور مفصل به تشریح نقش هر یک از این عوامل و نتایج مطالعات انجام شده در این زمینه پرداخته خواهد شد.

عوامل اجتماعی موثر در پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌فعال

اغلب اوقات مشکلات کودک مبتلا به اختلال نارسایی توجه/ بیش‌فعالی در کنش‌های اجرایی در تمامی حیطه‌های تحصیلی، اجتماعی و رفتاری او تبلور می‌یابد. بنابراین کودکان مبتلا به این اختلال بر اساس گزارش همسالان، والدین و معلمان دارای مشکلات عمیق در برقراری روابط با همسالان هستند (خانزاده، ۱۳۹۲). در ذیل به تعدادی از عوامل اجتماعی موثر در این مورد پرداخته می‌شود:

۱. درک والدین از ویژگی‌های کودک بیش‌فعال

- والدین باید آگاهی کافی از ویژگی‌های کودکان بیش‌فعال داشته باشند تا بتوانند به شکل مناسب با آنها برخورد کنند. این ویژگی‌ها شامل بی‌قراری، بی‌تمرکزی، تکانشگری و سایر مشکلات رفتاری است. با داشتن این آگاهی، والدین قادر خواهند بود تا روش‌های مناسب برای مدیریت رفتار کودک را به کار گیرند (بارکلی^۲، ۲۰۱۵).

۲. حمایت خانواده

حمایت خانواده نقش بسیار مهمی در پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌فعال دارد. این حمایت می‌تواند در قالب ایجاد محیطی آرام و سازگار برای کودک، کمک به او در انجام تکالیف درسی، تشویق و تقویت رفتارهای مثبت و کمک به

² Barkely

برقراری ارتباط با مدرسه باشد. وجود چنین محیطی خانوادگی می‌تواند به کاهش استرس کودک و بهبود عملکرد تحصیلی و اجتماعی او منجر شود.

۳. محیط پذیرا و همدلانه در مدرسه

ایجاد محیطی پذیرا و همدلانه در مدرسه برای دانش‌آموزان بیش‌فعال بسیار مهم است. معلمان باید با آگاهی از ویژگی‌های این دانش‌آموزان، روش‌های تدریس و مدیریت کلاس را متناسب با نیازهای آنها طراحی کنند. همچنین همکلاسی‌ها نیز باید نسبت به مشکلات این دانش‌آموزان آگاه بوده و با آنها با درک و مهربانی رفتار کنند. چنین محیطی می‌تواند به بهبود عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان بیش‌فعال کمک کند (دوپال^۳، ۲۰۱۴).

۴. همکاری بین مدرسه و خانواده

همکاری نزدیک بین مدرسه و خانواده در مورد دانش‌آموزان بیش‌فعال بسیار ضروری است. معلمان و والدین باید با هم در ارزیابی مشکلات کودک، تدوین برنامه‌های آموزشی و رفتاری و نظارت بر پیشرفت او همکاری کنند. این همکاری می‌تواند منجر به ایجاد یک محیط یکپارچه و هماهنگ برای کودک شده و به پیشرفت تحصیلی و اجتماعی او کمک کند (پایفنر^۴ و همکاران، ۲۰۱۳).

در مجموع، توجه به این چهار عامل اجتماعی می‌تواند نقش مهمی در موفقیت دانش‌آموزان بیش‌فعال ایفا کند.

عوامل تاثیر گذار موجود در محیط آموزشی دانش‌آموزان بیش‌فعال

۱. طراحی فضای فیزیکی کلاس:

- فراهم کردن فضای آرام و کم محرک برای کاهش تحریک‌پذیری

³ DuPaul

⁴ Pfiffner et al

- ایجاد گوشه‌های آرام و ساکت برای استراحت و تمرکز

- استفاده از نورپردازی مناسب و تهویه کافی

۲. روش‌های تدریس چندحسی و متنوع:

- استفاده از فعالیت‌های آموزشی متنوع مبتنی بر بینایی، شنوایی و لمس

- ارائه اطلاعات به صورت کوتاه و خلاصه برای حفظ توجه

- تناوب فعالیت‌های آرام و فعال برای جلوگیری از خستگی

۳. مدیریت کلاس و ساختار آموزشی:

- ایجاد ساختار روشن و پیش‌بینی‌پذیر با قوانین و انتظارات مشخص

- استفاده از تقویت‌کننده‌های رفتاری فوری و مثبت

- فراهم کردن فرصت‌های کوتاه برای تحرک و فعالیت بدنی

۴. ارتباط مثبت با دانش‌آموزان و همکاری با والدین:

- درک نیازهای ویژه کودک بیش‌فعال و ارائه حمایت‌های مناسب

- برقراری ارتباط مستمر و سازنده با والدین برای هماهنگی رویکردها

- تشویق و تقویت مثبت رفتارهای مطلوب دانش‌آموزان

در مجموع، طراحی محیط آموزشی مناسب با در نظر گرفتن نیازهای خاص کودکان بیش‌فعال، می‌تواند نقش بسزایی در بهبود یادگیری و عملکرد تحصیلی آنان داشته باشد.

تکنیک‌های نوین در آموزش کودکان بیش‌فعال

کودکان بیش فعال به دلیل شرایط خاصشان اغلب در امور تحصیلی و آموزشی دچار چالش‌هایی هستند (خانزاده، ۱۳۹۴) بنابراین معلمان همواره باید با تکنیک‌های نوینی برای آموزش این دسته از کودکان آشنا شوند که در ذیل به تعدادی از این تکنیک‌ها پرداخته شده است.

برخی از تکنیک‌های نوین آموزشی مناسب برای دانش‌آموزان بیش فعال عبارتند از:

۱. یادگیری فعال^۵

- درگیر کردن دانش‌آموزان در فرایند یادگیری از طریق بحث، پرسش و پاسخ، فعالیت‌های گروهی و ارائه
- استفاده از روش‌هایی مانند یادگیری مبتنی بر پروژه، یادگیری مبتنی بر مسئله و یادگیری مبتنی بر کشف

۲. سفارشی‌سازی آموزش^۶

- شناسایی نیازها و سبک‌های یادگیری منحصر به فرد هر دانش‌آموز
- ارائه محتوا و فعالیت‌های آموزشی متناسب با ویژگی‌های هر دانش‌آموز
- استفاده از فناوری‌های هوشمند برای تحلیل داده‌ها و ارائه آموزش بر اساس نیاز فردی

۳. تقویت توجه و تمرکز^۷

- استفاده از تمرینات ذهنی و یادگیری چند حسی برای بهبود توجه و تمرکز
- استفاده از محرک‌های محیطی مانند موسیقی و نور مناسب برای افزایش تمرکز
- آموزش تکنیک‌های مدیریت توجه و حواس‌پرتی به دانش‌آموزان

۴. تقویت خودتنظیمی^۸

^۵Active Learning

^۶Personalized Learning

^۷Attention and Focus Enhancement

^۸Self-Regulation Enhancement

- آموزش راهبردهای خودتنظیمی مانند برنامه‌ریزی، نظارت بر پیشرفت و خودارزیابی
- ایجاد محیط‌های آموزشی مناسب برای رشد خودتنظیمی
- استفاده از فناوری‌های کمک‌کننده مانند ابزارهای زمان‌بندی و مدیریت توجه
- استفاده هماهنگ از این تکنیک‌ها می‌تواند در افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بیش‌فعال مؤثر باشد.

چالش‌ها و فرصت‌ها

چالش‌ها و فرصت‌های موجود در موضوع افزایش پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌فعال از طریق کنترل محیط آموزشی به شرح زیر است:

چالش‌ها:

۱. تنوع و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان بیش‌فعال: هر دانش‌آموز بیش‌فعال دارای ویژگی‌های منحصر به فرد است که مستلزم رویکردهای متفاوت آموزشی است.
۲. محدودیت‌های محیطی و منابع آموزشی: محدودیت‌هایی مانند کمبود بودجه، تجهیزات و فضای آموزشی می‌تواند اجرای راهکارهای مناسب را با چالش مواجه کند.
۳. نگرش و آموزش معلمان: برخی معلمان ممکن است با چنین دانش‌آموزانی آشنایی کافی نداشته و نیازمند آموزش‌های تخصصی باشند.
۴. مقاومت والدین و دانش‌آموزان: برخی والدین و دانش‌آموزان ممکن است در برابر تغییرات و اقدامات آموزشی مقاومت نشان دهند.

فرصت‌ها:

۱. توسعه رویکردهای آموزشی پیشرفته: استفاده از تکنیک‌های نوین آموزشی مانند یادگیری فعال و سفارشی‌سازی آموزش می‌تواند بسیار مفید باشد.

۲. همکاری بین‌بخشی: همکاری مؤثر میان مدرسه، خانه و متخصصان می‌تواند راهکارهای جامع‌تری را فراهم آورد.

۳. افزایش آگاهی و آموزش معلمان: ارائه آموزش‌های تخصصی به معلمان می‌تواند دانش و مهارت‌های آن‌ها را ارتقا دهد.

۴. حمایت‌های قانونی و سیاست‌گذاری: وجود قوانین و سیاست‌های حمایتی می‌تواند محیط آموزشی را به صورت سیستماتیک بهبود بخشد.

به محققان آینده توصیه می‌شود چالش‌های موجود را در تحقیقات آتی در نظر بگیرند. با بهره‌گیری از این فرصت‌ها و تلاش برای کاهش چالش‌ها، می‌توان به افزایش پیشرفت دانش‌آموزان بیش‌فعال در محیط آموزشی کمک کرد.

نتیجه‌گیری

مشکلات اجتماعی در کودکان بیش‌فعال و نقص در توجه و تمرکز گاهی موجب بروز الگوهای ناسازگارانه در محیط خانواده و حتی اجتماع می‌گردد و موجب واکنش منفی خانواده، اطرافیان و مدرسه می‌شود که کاهش اعتماد به نفس و احساس بی‌کفایتی در این کودکان را در پی دارد. مهارت‌های اجتماعی مجموعه‌ای از توانایی‌ها هستند که: روابط اجتماعی مثبت و مفید را آغاز و حفظ نموده، دوستی و صمیمیت باهمسالان را گسترش داده، سازگاری رضایت بخشی را در مدرسه ایجاد کرده، به افراد اجازه می‌دهد که خود را با شرایط وفق دهند و تقاضای محیط اجتماعی را بپذیرند (ارجمندی و همکاران، ۱۳۹۷). فرایندهای یادگیری در بروز پاسخ‌های سازگارانه یا ناسازگارانه نقش اساسی دارد و افراد برای سازگاری مطلوب باید مهارت‌های اجتماعی لازم را فراگیرند. بیش‌فعالی در کودکان یک اختلال رشدی است که می‌تواند تا بزرگسالی ادامه داشته باشد. این کودکان اغلب با مشکلاتی مانند نقص توجه، بیش‌فعالی و رفتار تکانشی مواجه هستند. از همین‌رو آشنایی با اصول مراقبت و نگهداری از کودکان بیش‌فعال برای والدین آن‌ها الزامی است. کودکان مبتلا به **بیش‌فعالی (ADHD)** با نام کامل اختلال کم‌توجهی/بیش‌فعالی اغلب با ویژگی‌هایی مانند اعتماد به نفس پایین، عملکرد ضعیف در مدرسه و روابط آشفته شناخته می‌شوند. این علائم گاهی با افزایش سن کاهش پیدا می‌کند، اما به‌طور کلی کودک ADHD ممکن است علی‌رغم هوش زیاد دائماً با چالش‌های مختلفی

نیز، درک درست والدین از ویژگی‌های دانش‌آموزان بیش‌فعال، حمایت خانواده، و ایجاد محیط پذیرا و همدلانه در مدرسه و بین همکلاسی‌ها می‌تواند به بهبود عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی این دانش‌آموزان کمک کند. در مجموع، طراحی و مدیریت مناسب محیط‌های آموزشی و اجتماعی متناسب با نیازهای ویژه دانش‌آموزان بیش‌فعال می‌تواند نقش مهمی در موفقیت و پیشرفت آنها ایفا کند.

منابع

مرادی مخلص, هوشمندی and صالحی. "بهبود سازگاری اجتماعی کودکان دارای اختلال کم‌توجهی/بیش‌فعالی با توسعه منطقه تقریبی رشد در بستر نمایش خلاق" *فصلنامه کودکان/استثنایی*. 73-84. (2018): 18.1

امین نسب" et al. اثربخشی آموزش بازی‌های ادراکی حرکتی بر سازگاری اجتماعی، تبحر حرکتی و کاهش نشانگان اختلال کاستی توجه/بیش‌فعالی در کودکان 5 و 6 ساله پیش دبستانی " *مجله علوم روانشناختی*. 883-892. (2019): 17.72.

زیده" et al. تأثیر محیط نمایش خلاق مبتنی بر الگوی سازنده گرایی جاناسن بر راهبردهای حل مسئله کودکان بیش فعال/نقص توجه " *تئاتر*. 77-86. (2023): 93.36.

ارجمندی راد شیرین and مهماندوست افسانه. "بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر سازگاری اجتماعی کودکان دارای اختلال بیش‌فعالی و نقص در توجه". (۲۰۱۳).

صفوی پروین" et al. مقایسه تأثیر آموزش مستقیم و غیر مستقیم بر تغییر نگرش والدین کودکان مبتلا به اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی، در زمینه میزان رضایت از درمان و تبعیت دارویی. " (۲۰۱۴). 104-112.

Barkley, R. A. (2015). Attention-deficit hyperactivity disorder: A handbook for diagnosis and treatment (4th ed.). New York, NY: Guilford Press.

DuPaul, G. J., & Stoner, G. (2014). ADHD in the schools: Assessment and intervention strategies (3rd ed.). New York, NY: Guilford Press.

Pfiffner, L. J., Villodas, M., Kaiser, N., Rooney, M., & McBurnett, K. (2013). Educational outcomes of a collaborative school-home behavioral intervention for ADHD. *School Psychology Quarterly*, 28(1), 25-36.

Kirk S, Gallagher G, Coleman MR. Educating exceptional children. New York: Elsevier; 2015
Malka M, Marshall HR. Mothers of children with LD and ADHD: Empowerment through Online communication. *Journal of Special Education Technology*. 2009; 24(1):39-49.

Barbara A. Kerr and Christina M. Colangelo. "The Relationship Among ADHD, Motivation, and Performance in a College Setting." *Journal of Attention Disorders*, vol. ۱۷, no. ۱, ۲۰۱۳, pp. ۲-۱۵.

Sayedeh Fatemeh Hosseini et al. "Relationship between Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) and Severe Mood Dysregulation (SMD)." *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, vol , no. ۴, ۲۰۱۸, doi: ۱۰,۵۸۱۲/ijpbs.۶۵۹۰۳